

3 ➔ Սիրտդ ճմլվում է, երբ նայում ես գերության մեջ գտնվող տղայի մոր աչքերին, ով չգիտի՝ կվերադառնա՞ զավակը, թե՞ ոչ՝ հարցական հայացքը հառելով դեպի Աստված:

Մոր աչքերում ցավ կար, բայց միաժամակ հույս, որ տղան կվերադառնա: Լույսը բացվելուն պես, կոկորդ խեղդող արցունքների միջից խնդրում էր Աստծուն զավակի վերադարձի համար: Ժամանակը կանգ էր առել, սլաքները չէին շարժվում, նրա վերադարձին էին սպասում:

Նոյեմբերի 9-ին, երբ ավարտվում է պատերազմը, նրա ծնողների համար դեռ ավարտված չէր պատերազմը, մոլորության մեջ սպասում էին իրենց տղայի զանգին: Հեռախոսի զանգերը երկար ժամանակ չէին հնչում: Մոր սրտի թրթիռը կանգ էր առել, արցունքներն աչքերին չորանում էին, գիշերներն անգամ չէին լուսանում:

Իսկ հայրը... մարդն իրեն զսպում էր, որ կողքից չտեսնեն նրա ցավը, ու լուռ, նստում էր մի

անկյունում մտքերի հետ:

Բոլորին հուսադրում էր. «Տղաս կգա, նա ողջ-ամողջ տուն կվերադառնա, զգում եմ, նա մոտ է, նա ողջ է»:

Վալերան 57 օր անց էր կացրել գերության մեջ: Նա այնքան ուժեղ էր, որ մեկ վայրկյան անգամ չէր մտածում հայրենիք չվերադառնալու մասին: Ոգու ուժը, համարձակությունը, ոչնչից չվախենալը դարձավ կյանքի նշանաբանը: Երբ Բաքվից զանգահարեց, մայրը զգաց, որ իր տղան հոգով կոտրված չէ: Նա հայրենիք վերադարձավ դեկտեմբերի 14-ին:

Բավական չէ միայն իր ազգի զավակը լինել, պետք է նաև նրա հրաշունչ զինվորը լինել, ասել է Նժդեհը: Դու քո ազգի հրաշունչ զինվորն ես, որ քաջաբար մարտնչեցիր և կարողացար դիմակայել բոլոր դժվարություններին: Դու իմ հերոսն ես, բոլոր ժամանակների իմ հերոսը:

Քրիստինա ԱՂԱՄՅԱՆ,
լրագրություն 2-րդ կուրս

ՆԱ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ Է ԱՊՐԵՑՆԵԼ ԱՐՑԱԽԸ

Ալբերտ Արմենի Մնացականյանը ծնվել է 2001 թվականի ապրիլի 30-ին Ստեփանակերտ քաղաքում: Ալբերտը դեռ մանկուց սիրել է սպորտը և սպորտով զբաղվել սկսել է մանկությունից: Հետագայում արձանագրել է մի շարք հաջողություններ, դարձել է Հայաստանի, Վրաստանի և Եվրոպայի չեմպիոն:

2019թ. զորակոչվել է բանակ: Պատերազմի ժամանակ ժամկետային զինծառայող էր և 6 օր համառ մարտնչել է թշնամու դեմ Մատաղիսում, Թալիշում: Հետո Ալբերտին տեղափոխում են հետախուզական վաշտ, նշանակում հրամանատար: Ձուլվում է իրենց գնդի հրամանատարը և պետք էր թշնամու վերահսկողության տակ գտնվող դին դուրս բերել: Իր 7 հոգանոց խմբով

ոչնչացնում է թշնամու 180 հոգանոց զորքը, վերցնելով մեր դիրքը՝ հրամանատարի դին դուրս բերում: Նրան շնորհում են լեյտենանտի կոչում: Այժմ Ալբերտը 20 տարեկան է և սովորում է ԱրՊՀ ֆիզկուլտուրա և սպորտ կրթական ծրագրով: Ալբերտի խոսքով՝ շարունակել մեր զոհված տղաների գործը՝ յուրաքանչյուր ապրողի պարտքն է: Տեսնելով, որ ընկերդ այլևս չկա, ուժդ ավելանում է, ավելի ես պարտավորվում շարունակել նրա կիսատ թողածը, իսկ հիմա նաև՝ ապրել...

Արցախն Ալբերտի համար հայրենիք է, սրբություն: Երբ նրան բնութագրում են որպես հերոս, նա սաստում է՝ ասելով. «Ինչ եմ արել որ, հայրենիքս եմ պաշտպանել, որը յուրաքանչյուրիս պարտքն է»: Այժմ այդ խիզախ երիտասարդը շարունակում է ապրել Արցախում, զբաղվել սիրած սպորտով և սեփական գործով: Պլանավորում է զարգացնել իր բիզնեսը և յուրովի նպաստել Արցախն ապրեցնելուն:

Աննա ՀԱՅՐԻՅԱՆ,
լրագրություն 2-րդ կուրս

	«Թո ժամանակը» ԱՐՑԱԽԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՌԻՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ	Խմբագիր՝ Զ.ՍՈՒՆՅԱՆ Համարի պատասխանատու՝ Անժելա Շահանգ, լրագրություն 2-րդ կուրս	Տպաքանակ՝ 400 Տպագրվում է Արցախի պետական համալսարանի հրատարակչության տպարանում Մեր հասցեն՝ Մ.Գրչի 5: Հեռ.՝ (047) 94 04 91
--	---	---	--

Ուզո՞ւմ ես գուշակել, տեսնել մի ժողովրդի ապագան՝ նայի՛ր նրա երիտասարդությանը:
ԳԱՐԵԳԻՆ ՆժԴԵՀ

Թո ժամանակը
№ 8
ՆՈՅՆԱՐԵՐ
2021

ԱՐՑԱԽԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՌԻՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

Հայրենիքն ու նա լծորդված են իրար

«Հայրենիքս և ես՝ մենք լծորդված ենք իրար, ինչպես հոգի և մարմին, ինչպես նպատակ և միջոց: Նա գերագույն նպատակն է, ես՝ միջոցը»:

Նժդեհի այս սկզբունքը իրենց հոգում կրողները դարձան նրան արժանի սերունդներ: Վարուժան Առստամյանն այդ գաղափարական ու նվիրյալ սերնդից էր:

Ծնվել է 1974թ. սեպտեմբերի 28-ին ճարտարում: Ուսում է ստացել ծննդավայրի դպրոցում: Այնուհետև կրթությունը շարունակել է Մարտունու արհեստագործական ուսումնարանում:

Վարուժանը խանութ էր բացել, տարեցտարի ընդլայնել խանութի տարածքը և իր փոքրիկ բիզնեսով էր զբաղվում: Նա իր բիզնեսի ու ծննդավայրի հետ կապված շատ նպատակներ ուներ, որոնց անպայման կիսաներ իր համառ ու աշխատասեր բնույթով: Սակայն 44-օրյա պատերազմը խախտում է նրա ու շատերի ծրագրերը: Պատերազմի գույժը լսելուն պես Վարուժանը կամավորագրվում է, մեկնում ռազմաճակատ: Նրա աչքերը դեռ պատանի տարիքում էին տեսել ու զգացել պատերազմի ողջ արհավիրքը: Մասնակից լինելով Արցախյան ազատագրական պայքարին, քառօրյա մարտերին՝ քաջ գիտակցում էր՝ ուր և ինչի համար է գնում:

Մարտերը ծանր էին ու անհավասար և՛ զինտեխնիկայի, և՛ մարդկային տեսանկյունից: Բայց դա չի խանգարում հայ մարտիկին՝ կանգնել երկրի պաշտպանության սահմանագծին:

«Երբ նրան հորդորում էին, որ դիրքերից իջնի, չէր լսում, ասում էր, որ չի կարող մենակ թողնել իր ընկերներին, ովքեր տարիքով փոքր էին իրենից», - պատմում են հարազատները:

Հոկտեմբերի 30-ը ճակատագրական դարձավ Վարուժանի համար: Այդ օրը «Գեւորգավան» կոչվող տեղամասում մահացու վիրավորում են ստանում երեք ճարտարցիներ, որոնց թվում՝ նաև Վարուժանը: Նա բռնում է հավերժության ճանապարհը՝ միանալով իր քրոջ տղային, ով, քսան տարեկանը դեռ չբոլորած զոհվեց Կարմիր շուկայի մոտ՝ հոկտեմբերի 28-ին:

Վարուժանի դին չի հաջողվում միանգամից

դուրս բերել, քանի որ այդ դիրքն արդեն անցել էր թշնամուն: Նրա մահվանից մի քանի ամիս անց են միայն ծնողները կարողանում դին հողին հանձնել:

Այսօր նրա ավագ որդին, ժամկետային զինծառայող է և ծառայում է հայոց բանակում՝ սրտում ունենալով հոր սկզբունքային կերպարը:

«Լուրջ ու միևնույն ժամանակ կատակասեր մարդ էր: Մինչև այսօր էլ չեմ հավատում, որ չկա,- ասում է իր հարևանուհին և շարունակում,- նրա խանութ մտնելուց միանգամից զգում ես նրա բացակայությունը: Այնտեղ ամեն ինչ նրան է հիշեցնում»:

Նրան ճանաչողները պատմում են, որ Վարուժանը օրինակելի էր թե՛ որպես որդի, թե՛ որպես ամուսին, հայր, ընկեր, լավ բարեկամ, թե՛ ուղղակի որպես հայրենիքի զավակ:

Հարազատների ու Վարուժանին ճանաչողների համար սիրելի Վարուժից մնացել են թանկ հիշողություններ, որոնք ուղեկցում են նրանց:

Հայրենիքի համար մարտիրոսված մյուս հերոսների նման նա էլ որպես հրեշտակ ապրում է իր ծննդավայրում, հսկում և ուղղորդում է ծնողներին ու հարազատներին, ուժ տալիս ապրելու, իր կիսատ թողած իղծերն ու նպատակներն իրագործելու:

Անմահների գնդի մեջ Վարուժանը շարունակում է իր հավերժի երթը և դուրս է գալիս ամեն աստղալից երկնքի հետ, ամեն պայծառ օրվա արևի շողի հետ, ամեն կապույտ երկնքի մեջ...

Աննա ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ,
Լրագրություն, 2-րդ կուրս

Ա Ն Ա Վ Ա Ր Տ Հ Ե Ք Ի Ա Թ

Երբ շատ փոքր էի, մայրս ինձ շատ էր հեքիաթներ պատմում: Ինձ հետաքրքիր էր հեքիաթներում յուրաքանչյուր հերոսի ճակատագիրը: Հուրախություն ինձ և բոլորիս, հեքիաթներում՝ բարին միշտ հաղթում է չարին: Ինձ համար հեքիաթներում ուժեղը և բարին մարմնավորողները իսկական հերոսներ էին:

Իմ կյանքն էլ ինձ համար մի հեքիաթ է, քանզի ունեմ գեղեցիկ ընտանիք և ինձ սիրող ծնողներ: Իմ կյանքի հեքիաթը շարունակվում էր այնքան, քանի դեռ չկար պատերազմ ասվածը: Հենց պատերազմն էլ դարձավ իմ կյանքի չար հերոսը: Իմ կյանքի հեքիաթում կան բարի ու չար հերոսներ: Չար հերոսների մարմնավորողները՝ թշնամիներն են, իսկ բարի հերոսների մարմնավորողները՝ մեր անվախ տղաները:

Սեպտեմբերի 27-ի առավոտյան արթնացա ոչ թե մորս կանչից, այլ արկերի պայթյունից: Կրակահերթերն ու արկերի տարափը անձրևի պես հորդում էին: Խաղաղ բնակչությունը համատարած տեղահանվում էր: Վիրավոր Մարտակերտս կրկին թշնամու թիրախում էր: Պատերազմ էր:

Բառ, որից արյունի հոտ էր փչում:

Մենք տեսել ենք ապրիլյան պատերազմ: 2016-ի պատերազմը, վստահաբար կարող եմ ասել, որ այս պատերազմի միայն թրեյլերն էր: Չկան պատերազմներ առանց կորուստների: Մի ամբողջ սերունդ կորցրեց իր արմատները: Մղձավանջը շարունակվում էր, իսկ մենք հայրենիքից հեռու, բայց մարմնի ամեն մի բջիջով հայրենիքի սրտում էինք: Դժվար է, երբ հոգիդ ու մարմինդ համատեղված չեն: Հոգիս

Արցախում էր, իմ Մարտակերտում, իսկ ես ֆիզիկապես, հեռու, շա՛տ հեռու: Երբ հրաժեշտ էի տալիս հայրիկիս, պահանջեցի, որ ամեն օր սպասելու եմ նրա զանգին, իսկ հայրս էլ իր հերթին խոստացավ, որ ոչ մի օր չեմ դադարի սպասել ու ամեն օր թեկուզ մի քանի վայրկյանով լսում էի հորս ոգեշնչող ձայնը: Ձայն, որը այդ չապրած օրերիս միակ ապրեցնող խորհրդանիշն էր:

Հոգիս ցավում էր, հույսս չէր մեռնում՝ իմչպես մոխրի տակ արդեն հանգչող, բայց դեռ իր գոյության համար պայքարող կրակ:

Մենք հավատում էինք հաղթանակին:

Երբ վերադարձա հայրենիք, սկսեցի վերակենդանանալ, տպավորություն էր, թե 44- օրյա կոմայից հետո կրկին վերադառնում եմ կյանք: Մարտերում կերտված Մարտակերտս վիրավոր էր, բայց իր հզոր զավակների պես օր օրի կազդուրվում է: Թշնամու համար ախորժալի պատառը այդպես էլ չիսսավ երախին: Մարտակերտս կա ու կմնա հարկանգուն:

Կյանքը շարունակվում է իմ ծննդավայրում: Մեր հերոս տղաներին մենք բացակա չենք դնի: Այսօր նրանք մարմնացում են գտել մեր գալիք սերունդների մեջ: Այս ասածիս ապացույցն է Մարտակերտի մանուկների բակային խաղերը, իսկ այն եղել և շարունակում է մնալ «կրակոցի» խաղը: Դա ապացույցն է նրա, որ գալիք սերունդը չի համակերպվել ներկայիս իրականության հետ: Բայց թող լռեն բոլոր զենքերը, թեկուզ խաղալիք, թեկուզ իսկական:

Բոլոր հեքիաթներում բարին հաղթում է չարին: Բայց իմ հեքիաթում մի բան այն չէ: Իմ հեքիաթում թյուրիմացություն կա: Բոլորը մտածում են, որ այս հեքիաթը արդեն ավարտվել է: Բայց ես այդպես չեմ մտածում, որովհետև իմ հեքիաթի վերջում՝ դեռ բարին չի հաղթել չարին:

Հիմա ինձ համար ոչ մի հեքիաթի հերոս այլևս իսկական հերոս չէ: Այժմ ինձ համար իսկական հերոսները մարմնացում են գտել մեր քաջ ու անվախ տղաների մեջ: Մերօրյա իսկական հերոսները մեր զինվորներն են, ովքեր արեցին, որ իմ, քո ու բոլորի հեքիաթը ունենա խոստումնալից վերջաբան:

Ինձ համար իմ կյանքի հեքիաթը դեռ չի ավարտվել, քանի որ իմ հեքիաթում մի բան այն չէ: Ես դեռ սպասում եմ իմ հեքիաթի բարի ավարտին...

**Անժելա ՇԱՀԱՆՑ,
լրագրություն, 2-րդ կուրս**

ԲԱՎԱԿԱՆ ՉԷ ՄԻԱՅՆ ԻՐ ԱԶԳԻ ԶԱՎԱԿԸ ԼԻՆԵԼ, ՊԵՏՔ Է ՆԱԵՎ ՆՐԱ ՀՐԱՇՈՒՆՉ ԶԻՆՎՈՐԸ ԼԻՆԵԼ

Երանի այն մարդկանց, ովքեր ծննդյան օրվանից մինչև մահ ապրել են՝ չիմանալով, թե ինչ է պատերազմը, ով ամեն մի փոքր պայթյունից չի լարվում, չի մտածում. «Այն ինչ էր, ռու՛մք էր, թե՛ ուղղակի պայթյուն»: Բայց մենք հայ ենք, և պատմությունը ցույց է տվել և մինչ օրս ցույց է տալիս, որ հայը պետք է իր ապրելու համար պայքարի, պայքարի կյանքի յուրաքանչյուր ակնթարթի համար: Հայ ազգը մյուս ազգերից տարբերվում է իր հերոսությամբ: Հայ մայրերը ծնել են հերոս զավակներ:

Ես գտել եմ իմ հերոսին ...

Երանի չտեսնեի, չզգայի նրա աչքերի տխրությունը, ցավը, նրա հոգեվիճակը...

Բայց նա ուժեղ է, տոկուն, հաղթանդամ, հաղթահարում է իր առջև դրված ամեն մի դժվարություն: Նա իմ հերոսն է, բոլոր ժամանակների իմ հերոսը՝ Վալերա Հայրապետյանը:

Ծնվել է 1997թ. հունիսի 29-ին Ստեփանակերտ քաղաքում: 6 տարեկան հասակում հաճախել է Սախարովի անվան համար 8 միջնակարգ դպրոցը, կրթությունը շարունակել Վ. Ջհանգիրյանի անվան համար 11 միջնակարգ դպրոցում, այնուհետև Արցախի պետական համալսարանում: Հաճախել է մի շարք սպորտային պարապմունքների՝ դյուդոյի, ՄՄԱ-ի, բասկետբոլի: Մրցումներում զբաղեցրել մրցանակային տեղեր:

2015 թվականին 18 տարեկան հասակում զորակոչվել է բանակ, ծառայել Մարտունիում: 2016 թվականին պետք է զորացրվեր, սակայն, ապրիլի 1-ի լույս 2-ի գիշերը պատերազմ է սկսվում՝ Ապրիլյան քառօրյա պատերազմը:

Վալերան մասնակցում է այդ պատերազմին: Կոչումով եղել է ՀՄՄ նշանառու-օպերատոր, արժանացել «Բանակի գերազանցիկ» և «Լավագույն մարզիկ» կրծքանշանների:

2020 թվական, սեպտեմբերի 27...

Վաղ առավոտյան Ադրբեյջանը Թուրքիայի աջակցությամբ լայնածավալ ռազմական հարձակում սկսեց արցախա-ադրբեյջանական սահմանի ողջ երկայնքով: Վալերան պատմում է, որ ընկերներով գնացել էին ձկնորսության, վերադառնալիս լսեցին ձայներ, մտածեցին, զինվորական պարապմունքներ են, սակայն, հասնելով Ստեփանակերտ, տեսնելով խուճապահար մարդկանց, հասկացան, որ պատերազմ է սկսվել: Վալերան միանգամից զանգեց իր 14-ամյա

քրոջը, որ նա իջեցնի համազգեստը: Պատերազմի ընթացքում Վալերան կռվել էր Մարտունիում, Ջրականում (Ջաբրայիլ), Վարանդայում (Ֆիզուլի) և Հադրութում:

44-օրյա պատերազմում, եթե անգամ հայկական բանակը անպարտելի է, անհնար էր հաղթել Ադրբեյջանին ու նրան աջակից Թուրքիային: Պատերազմի ընթացքում մարդկային կորուստներն անչափելի էին: Նրա զինակից ընկերները նույնպես կռվեցին, շատերը ընկան մատղաշ ծառերի պես, ծուլվեցին հողին՝ արյունը հողի հետ խառնելով, պահեցին իրենց բաժին հասած սուրբ հողը: Նրա ամենամոտ ընկերը՝ Սամվելը, նույնպես զոհվեց: Ջոհվեց նրա աչքի առջև: Փամփուշտը դիպավ սրտին, չոքեց՝ միանգամից ընկնելով փոսի մեջ, ընկերոջ անունը շուրթերին, մի քանի անգամ արտաբերելով՝ Վալե՛րա: Վալերան մի քանի օր հետո մարտական ընկերների հետ միասին տեղափոխվեց Հադրութ: Չորս կողմից շրջափակման մեջ էին: Հադրութի տներից մեկում թաքնվել էին, որպեսզի պլան մշակեին և լուսադեմին առաջ շարժվեին, չիմանալով անգամ, որ Հադրութն էլ մերը չէ, արդեն հակառակորդի վերահսկողության տակ էր անցել: Հակառակորդը անդադար կրակում էր տան վրա, հետպատասխան չստանալով, հասկացան, որ փամփուշտներ չուներ, մտան տուն և... Միգուցե կարողանային դուրս գալ շրջափակումից, սակայն գերեվարվեցին: Վերջին անգամ նա ծնողների հետ հեռախոսակապ էր հաստատել հոկտեմբերի 15-ին: Սոցցանցերում մայրը, հակառակորդի տարածած տեսանյութում տեսնելով որդուն, տեղեկացվում է, որ տղան գերեվարվել է: ➔ 4